

ARON bvba
Archeologisch Projectbureau

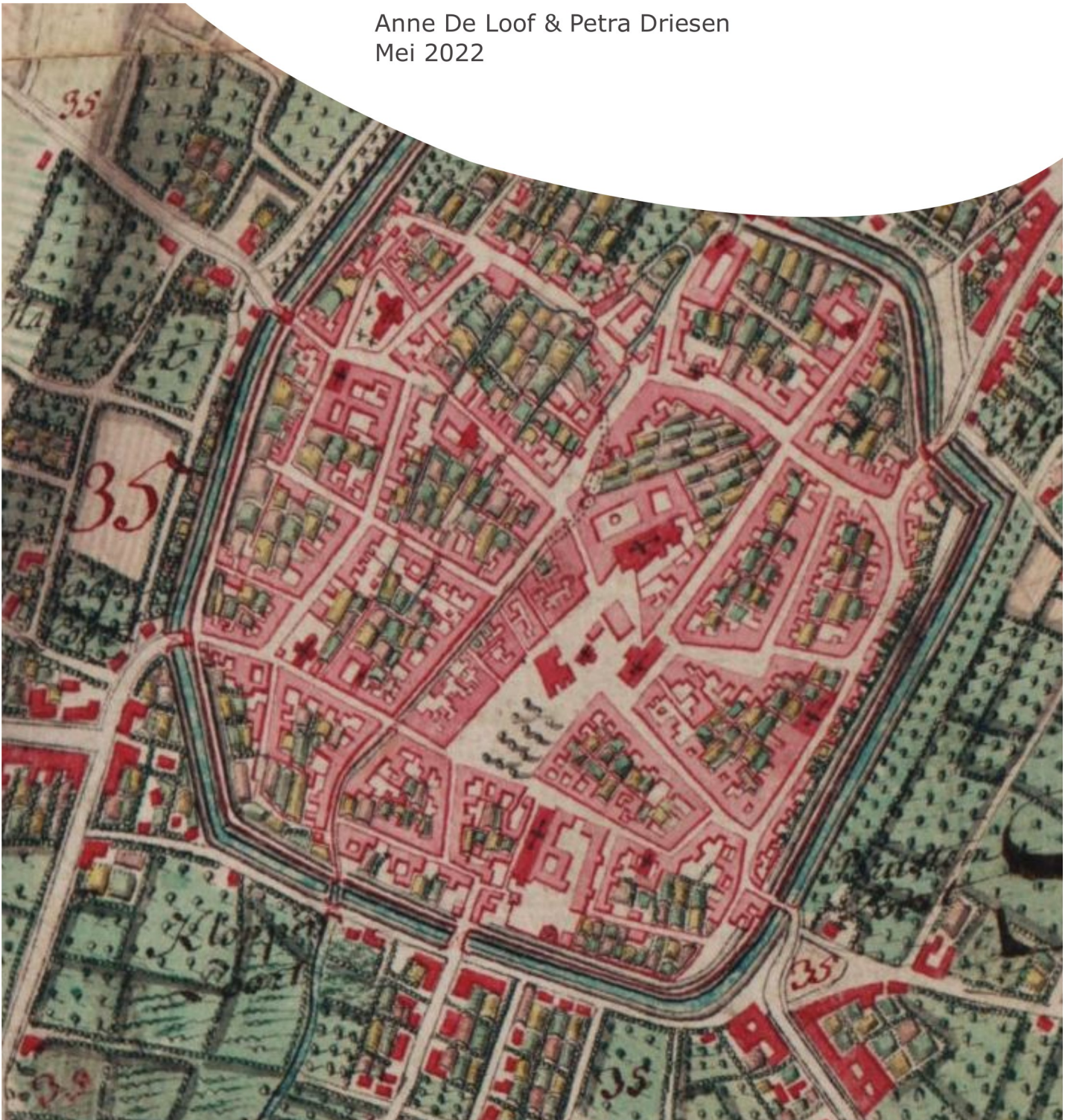
RAPPORT 1163

Nota Sint-Truiden, Diesterstraat 14A-16

Sloop van twee panden gevolgd door de bouw van een handelsruimte met 7 appartementen

Deel 1: Verslag van Resultaten

Anne De Loof & Petra Driesen
Mei 2022

ARON-RAPPORT 1163

NOTA

**SINT-TRUIDEN, DIESTERSTRAAT 14A-16. DE SLOOP VAN TWEE PANDEN
GEVOLGD DOOR DE BOUW VAN EEN HANDELSRUIMTE EN 7 APPARTEMENTEN**

Anne De Loof & Petra Driesen

Tongeren
2022

Colofon

ARON rapport 1163 – Nota –Sint-Truiden, Diesterstraat 14A-16. De sloop van twee panden gevolgd door de bouw van een handelsruimte en 7 appartementen

Erkend archeoloog: Anne De Loof (OE/ERK/Archeoloog/2018/00203)

Auteurs: Anne De Loof & Petra Driesen

Foto's en tekeningen: ARON bv (tenzij anders vermeld)

Wettelijk depot: D/2022/12.651/65

ID Archeologienota: 13041

*Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be
Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bv mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van web-publicatie, druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook.*

ARON bv
Archeologisch Projectbureau
Neremweg 110
3700 Tongeren
www.aron-online.be
info@aron-online.be
tel: 012/225.250
fax: 012/770.034

© ARON bv, Archeologisch projectbureau, 2022

INHOUDSTAFEL

INLEIDING	2
DEEL 1. VERSLAG VAN RESULTATEN.....	3
HET ONDERZOEKSGBIED	3
1. Situering onderzoeksgebied	3
2. Archeologische voorkennis.....	9
3. Geplande bodemingrepen.....	11
4. Conclusie	13
4.1 Interpretatie van de site	13
4.2 Potentieel op kenniswinst.....	13
4.3 Impact van de geplande werken	13
4.4 Afweging noodzaak vervolgonderzoek	13
SAMENVATTING.....	15
DEEL 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	16
1. Gemotiveerd advies	16
2. Programma van maatregelen: archeologische opgraving	17
2.1 Afbakening van het projectgebied	17
2.2 Wetenschappelijke doelstellingen en onderzoeksvragen.....	18
2.3 Opgravingsstrategie en –methode.....	19
2.4 Actoren	28
2.5 Geschatte tijdsduur.....	28
2.6 Kostenraming	29
2.7 Vergaderingen	29
2.8 Randvoorwaarden voor bewaring van het archeologisch ensemble	30
3. Programma van maatregelen: behoud in situ.....	31
3.1 Afbakening van het projectgebied	31
3.2 Strategie, uitvoeringswijze en fasering	32
3.3 Competenties van de uitvoerder.....	32
3.4 Risicofactoren	32
BIBLIOGRAFIE	
BIJLAGEN	
Bijlage 1: Periodentabel A4	
Bijlage 2: Kadasterplan	
Bijlage 3: Afbeeldingenlijst	
Bijlage 4: Snede A-A'	
Bijlage 5: Funderings- en rioleringsplan	

INLEIDING

Voorliggende nota is een herneming van de archeologienota die in 2019 door *Bouwen en Milieu* opgesteld werd naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor een sloop van oude gebouwen gevolgd door een nieuwbouw aan Diesterstraat 14A-16 in Sint-Truiden (prov. Limburg).

Het programma van maatregelen van deze archeologienota die ID 13041¹ meekreeg, voorzag in een uitgesteld archeologisch vooronderzoek bestaande uit proefputten en proefsleuven. Gezien de ligging van het projectgebied in de historische kern van de stad, vlak tegenover de Abdij en langs één van de oudste middeleeuwse straten, is de kans dat een vervolgonderzoek onder de vorm van een opgraving nodig gaat zijn, echter zeer reëel. Zeker gezien op basis van de vernieuwde bouwplannen blijkt dat ter hoogte van het projectgebied dieper afgegraven wordt dan in de archeologienota was voorzien.

Om dubbele kosten (vooronderzoek én opgraving) evenals een oponthoud van de werf te vermijden werd - in samenspraak met de bouwheer – beslist om geen archeologisch vooronderzoek uit te voeren maar rechtstreeks over te gaan naar een archeologische opgraving. De vereisten waaraan deze opgraving dient te voldoen, kunnen op basis van recent uitgevoerde archeologische onderzoeken nabij het projectgebied (cfr. de opgraving van de Groenmarkt in 2019 en opgraving aan de Diesterstraat-Clarissenklooster in 2021) immers correct ingeschat worden.

Voorliggende nota beschrijft dan ook niet de resultaten van het uitgestelde vooronderzoek maar voorziet op basis van het eerder uitgevoerde bureauonderzoek én een aangepaste beschrijving van de geplande bodemingrepen (Deel I), een Programma van Maatregelen voor een opgraving. Deze is terug te vinden in deel II van deze nota

¹ De Loof 2019; <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/13041>

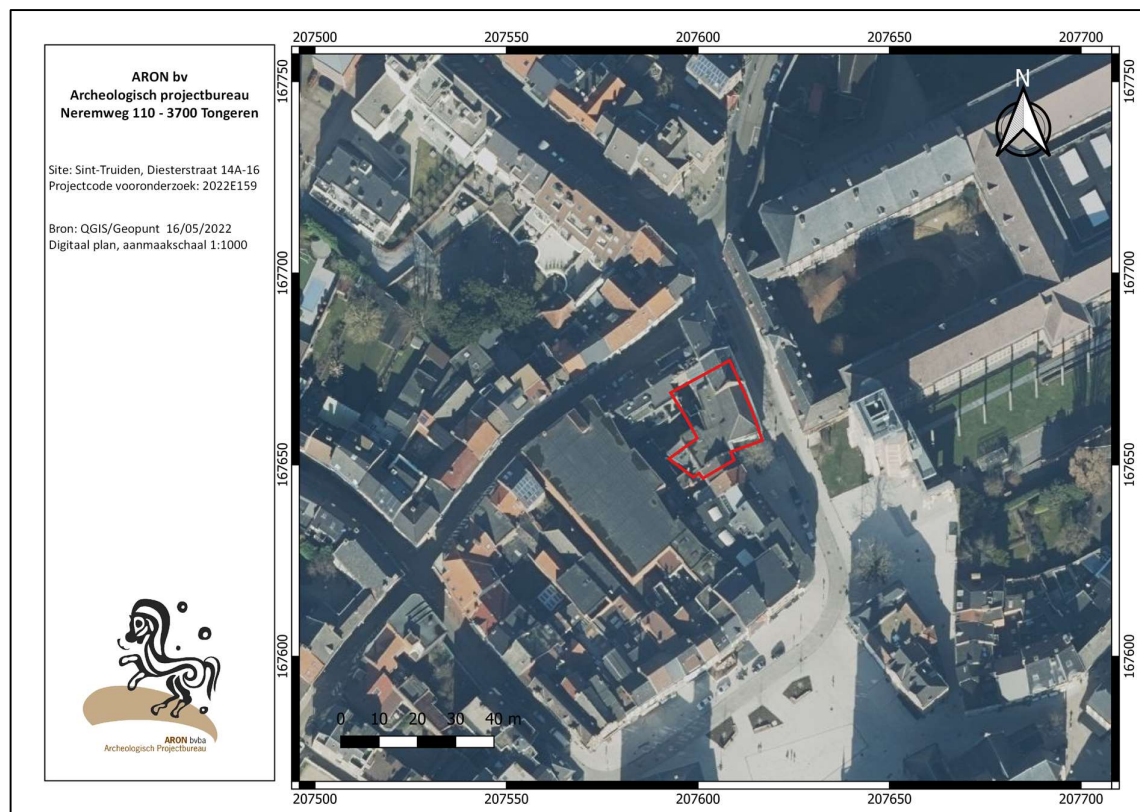
DEEL 1. VERSLAG VAN RESULTATEN

HET ONDERZOEKSGBIED

1. Situering onderzoeksgebied²

De initiatiefnemer plant op het onderzoeksgebied (*Afb. 1*) langs de Diesterstraat in Sint-Truiden (prov. Limburg) de sloop van twee panden gevolgd door de inrichting van een commerciële ruimte en de bouw van zeven appartementen. Het terrein neemt een oppervlakte in van ca. 427,52 m² en is kadastraal gekend als Sint-Truiden, 1ste Afd. , sectie H, percelen 920B en 921B. De huidige status van het onderzoeksgebied is bijna volledig bebouwd.

Het projectgebied situeert zich langs de Diesterstraat in het stedelijk centrum van Sint-Truiden. Aan de andere kant van de weg, ten N van het projectgebied, ligt de Benedictijnenabdij Sint-Trudo en ca. 50 m ten Z ligt de Groenmarkt, het plein gelegen tussen het stadhuis en de Onze-Lieve-Vrouwkerk. Dit plein maakt deel uit van de Grote Markt.

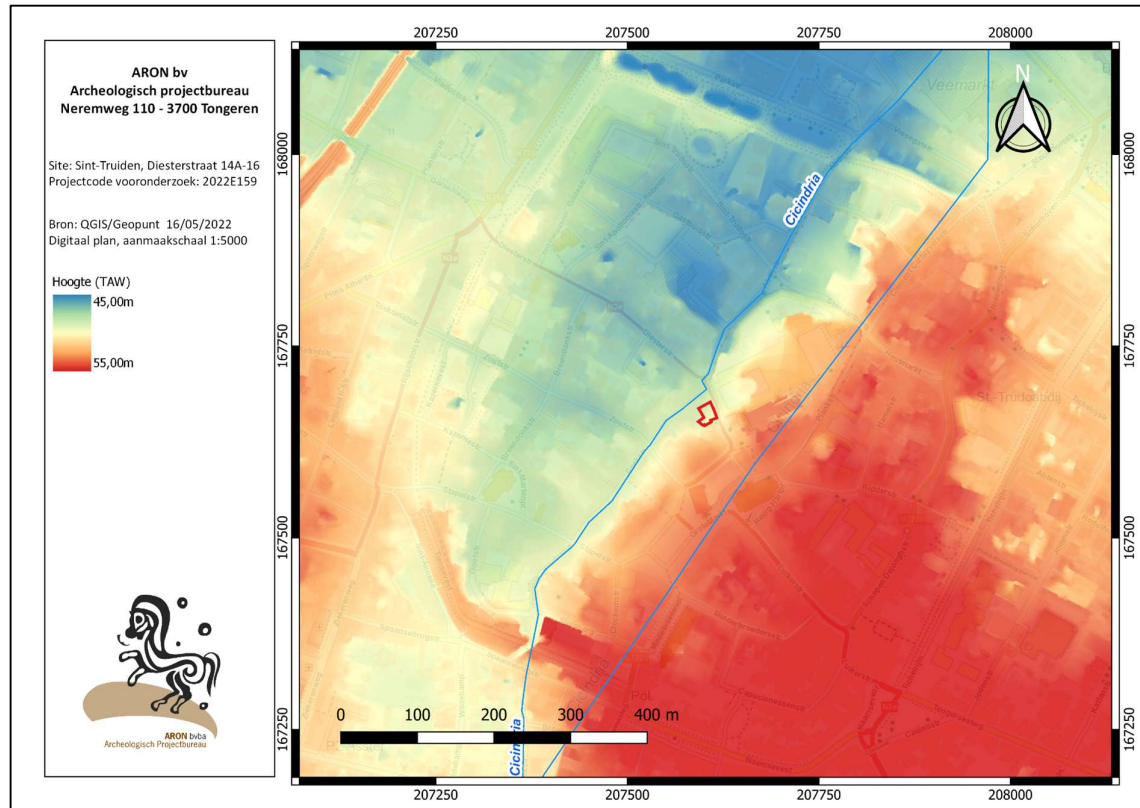

Afb. 1: Kleurenorthofoto uit 2021 met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood)

Geomorfologisch gezien ligt het plangebied in de Haspengouwse leemstreek. Deze regio wordt gekenmerkt door een glooiend landschap van zeer vruchtbare gronden die gebruikt worden voor landbouw en veeteelt. Sint-Truiden ligt in het noordelijke *deel* van Haspengouw, in het vochtige deel van de streek, met rijke leemgrond, die zeer geschikt is voor fruitteelt. Het licht golvend reliëf loopt op tot een maximale hoogte van 52 m. Er lopen geen grote waterwegen door de stad. De Cicindriabeek loopt ondertunneld door het centrum van Sint-Truiden ca. 15 m ten noorden van ons projectgebied.

² De Loof 2019.

Het projectgebied heeft een zachte helling ten noorden en ligt op een hoogte van 49,2 m TAW in het noorden (richting de Cicindriabeek) en 50.4 m TAW in het zuiden (richting de Grote Markt).

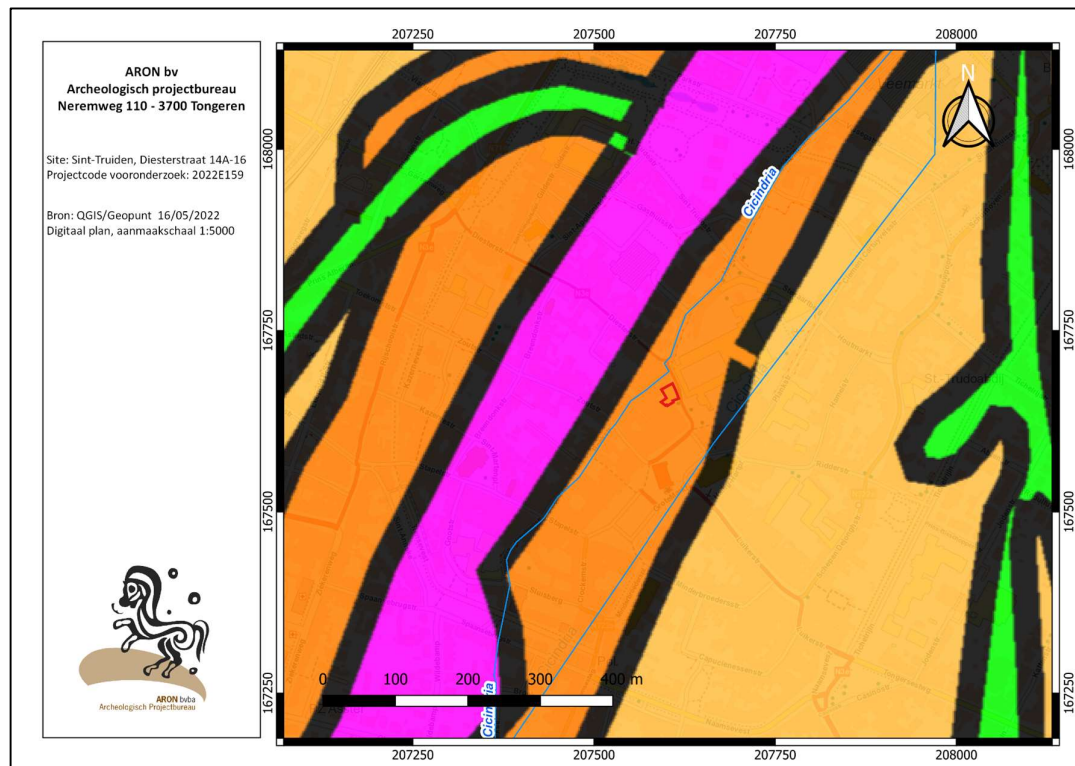
Afb. 2: Uittreksel uit het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II met afbakening van het onderzoeksgebied in het rood.

De tertiaire ondergrond van het volledige centrum van Sint-Truiden betreft *de Formatie van Hannut*. Deze bestaat uit grijsgroen fijn zand met soms dunne kleihoudende intercalaties met plaatselijk zandsteen. Meer naar onder toe bevat deze formatie meer klei.³

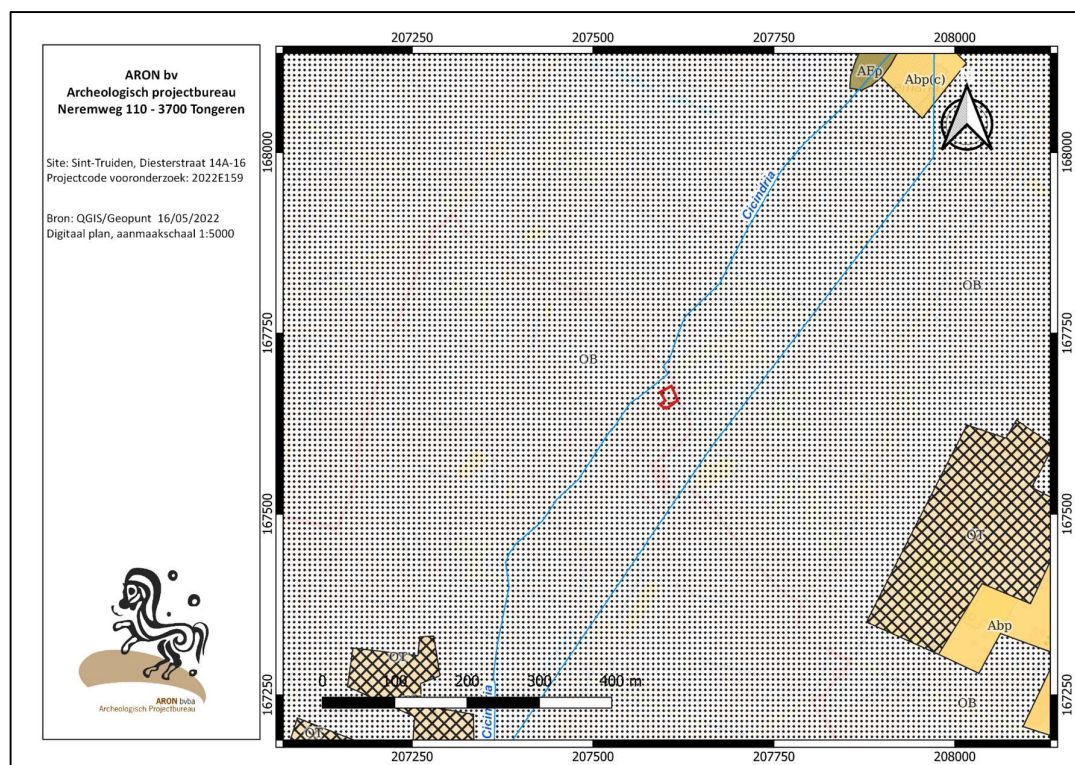
Volgens de quartairprofieltypekaart worden de Tertiaire afzettingen rondom het projectgebied afgedekt door een dun pakket Brabantleem (ca. 1 m) bovenop een dik pakket Haspengouwleem (3 à 4 m) (Afb. 3, *Donkeroranje*). Ca. 70 m ten westen van het onderzoeksgebied worden de quartaire afzettingen uit beekalluvium gekarteerd (Afb. 3, *Paars*) en op ca. 100 m ten oosten is een dun pakket Haspengouwleem (ca. 1 m) met daarboven een dik (3 à 4 m) pakket Brabantleem terug te vinden (Afb. 3, *Lichtoranje*). Ca. 350 m ten noordwesten en ca. 300 m ten oosten is *Colluvium* (Afb. 3, *Felgroen*) aanwezig, waar de uitloper van een droogdal van de Cicindria wordt aangeduid.

Op de bodemkaart (Afb. 4) wordt de volledige stadskern van Sint-Truiden aangeduid als bebouwde zone (OB). De gronden rond de stad worden, afhankelijk van de topografische situatie, gekenmerkt door droge en natte leembodems.

³ De Geyter 2001.

Afb. 3: Uittreksel Quartair profieltypekaart kaartblad 33 Sint-Truiden met afbakening van het projectgebied in het rood (Lichtoranje: dik pakket Brabantleem op dun pakket Haspengouwleem, Donkeroranje: dun pakket Brabantleem op dik pakket Haspengouwleem, Groen: Colluvium; Paars: Beekalluvium) (Uittreksels uit Cartoweb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18008 – www.ngi.be).

Afb. 4: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied in het rood (Uittreksels uit Cartoweb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18008 – www.ngi.be).

Een uitgebreide historiek van Sint-Truiden en historische situering van het onderzoeksgebied kan teruggevonden worden in de archeologienota.⁴

Samengevat kan gesteld worden dat het projectgebied langs één van de oudste straten van de stad gelegen is - de Diesterstraat - vroeger gekend als de *Cloesterstraete* of *Steenstraete*, die voor het eerst in de 13de eeuw vermeld werd. De straat werd gebruikt als verbinding tussen de abdij en de nu verdwenen Sint-Gangulfuspoort. De Sint-Trudoabdij die aan de overzijde van de straat gelegen is, vormde daarnaast de kern waarrond de stad zich ontwikkelde. Deze abdij werd door Trudo, een edelman van Frankische afkomst, rond het midden van de 7de eeuw gesticht op het familiaal domein 'Sarchinium'. Dit uitgestrekte domein zou gelegen zijn op een verhevenheid langsheen de Cicindriabeek die het domein in het westen begrensd.

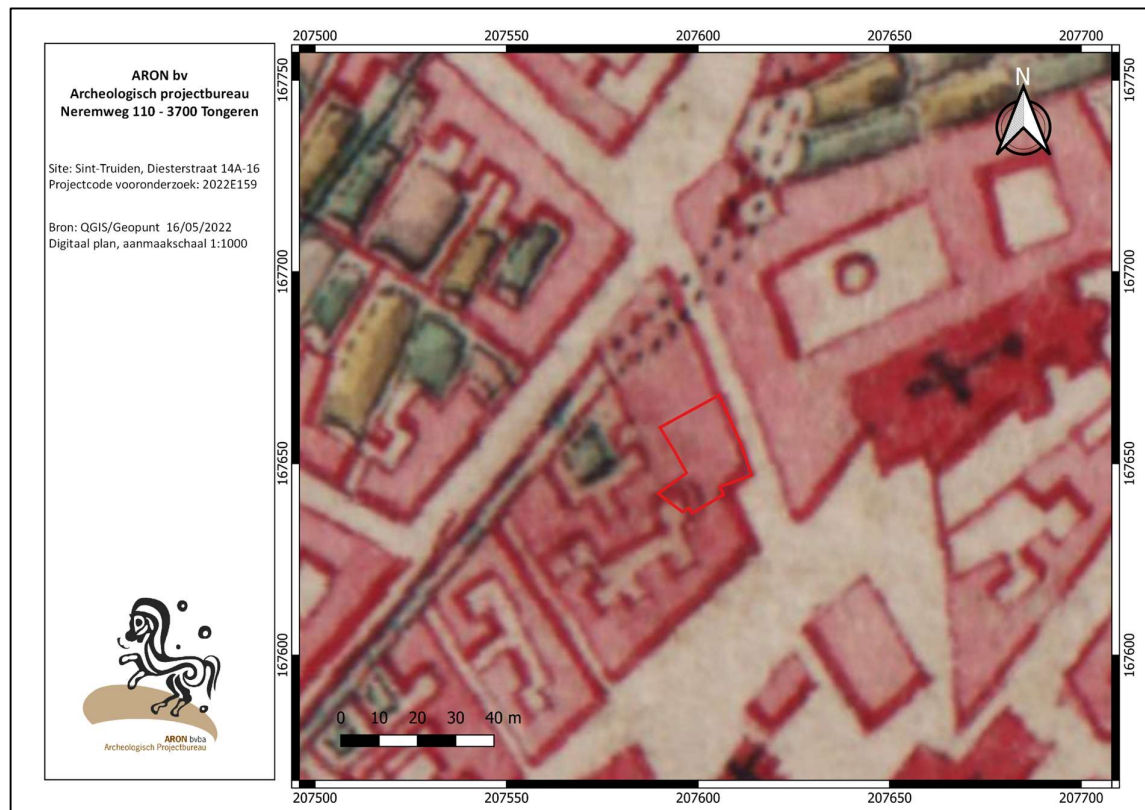
De panden die tot voor kort in het projectgebied stonden, huis 14a en huis 16, gaan in hun kern zeker tot het midden van de 18de eeuw terug. Historische kaarten uit die tijd tonen immers bebouwing waarbij huis nr. 14 reeds een hoekhuis vormt ter hoogte van de opvallende insprong van de Diesterstraat (i.e. het huidige Trudoplein, cfr. *Archeologische voorkennis*) (Afb. 5-6). Ter hoogte van huis nr. 16 zou zich de middeleeuwse stadsgevangenis, de zogenaamde Seventrappen, hebben bevonden.⁵

Onder beide gebouwen bevinden er zich in de huidige toestand kelders (Afb. 7). Op nummer 16 is deze ca. 3 m breed en ca. 4 m lang (dus rechthoekig van vorm); de diepte bedraagt ca. 1,78 onder het m.v. (Afb. 8). Het lijkt twee bouwfasen te hebben, met een oudere in baksteen en een meer recente in cement.

Op nummer 14 vinden we twee kelders. De noordelijke heeft een breedte van ca. 5 m en een lengte van ca. 9,75 m. De kelder heeft een onregelmatige vorm en is in drie segmenten verdeeld. Het laatste stuk lijkt een verbouwing te zijn van een oudere kelderruimte die uit steen en bakstenen is opgetrokken, met een tongewelf. De diepte van de kelder bedraagt ca. 1,4 m onder het m.v. (Afb. 9). De tweede kelder onder het nummer 14 - die volledig uit steen en bakstenen opgetrokken is, met een tongewelf - heeft een totale oppervlakte van ca. 34,5 m², met een breedte van ca. 3,92 m en een lengte van ca. 8,78 m (Afb. 10).

⁴ De Loof 2019.

⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/15692>

Afb. 5: Detail uit de Kabinetkaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgesteld op initiatief van Graaf de Ferraris (1771-1778) met situering van het onderzoeksgebied (rood).

Afb. 6: Detail uit de kadasterkaart van 1840-1843 met aanduiding van het projectgebied (rood).

Afb. 7: Kelderplan (De Loof 2019, Afb. 19)

Afb. 8: Kelder op nummer 16

Afb. 9: Kelder op nummer 14A, deel met tongewelf

Afb. 10: Kelder op nummer 14A, met tongewelf

2. Archeologische voorkennis

In het projectgebied werd tot op heden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de omgeving ervan zijn evenwel meerdere CAI-vindplaatsen bekend (Afb. 11).

Een uitgebreid overzicht van de CAI-locaties rondom het onderzoeksgebied kan teruggevonden worden in de archeologienota.⁶

Hieronder sommen we de belangrijkste even op:

CAI 51959 Sint-Trudoabdij: op de abdijsite vonden in de 20ste eeuw reeds verschillende opgravingen plaats. Het Romeins materiaal dat tijdens de verschillende opgravingen werd waargenomen doet vermoeden dat deze locatie ook in deze periode reeds bewoond was.

Een studie uit 2010⁷ stelt dat de insprong aan de Diesterstraat mogelijk een relict is van het atrium dat oorspronkelijk voor de Abdij aanwezig was. Er zijn evenwel geen gegevens gekend over de opbouw en het volume ervan. Eveneens is het onduidelijk wanneer dit atrium werd afgebroken.

CAI 218378: opgraving van de Groenmarkt en aangrenzende straten in 2018-2020. Tijdens het onderzoek werden een 3000-tal graven geregistreerd. Het gros hiervan bevond zich op het vroegere kerkhof rond de O.L.V.-kerk. Ter hoogte van het Trudoplein kwamen evenwel eveneens 120 graven aan het licht. Naast graven werden diverse restanten van het middeleeuwse en vroegmoderne stadsleven aangetroffen, waaronder enkele oude loopvlakken, beerputten, waterputten, (paal)kuilen en een grote kalkoven. Daarnaast werden de restanten blootgelegd van de gebouwen, die tot 1908 tegen de abdijtoren waren aangebouwd. Op de Groenmarkt werden, tot slot, de Klerkenkapel en een schuilkelder uit de Tweede Wereldoorlog aangetroffen. Daar waar de stratigrafie het minst

⁶ De Loof 2019.

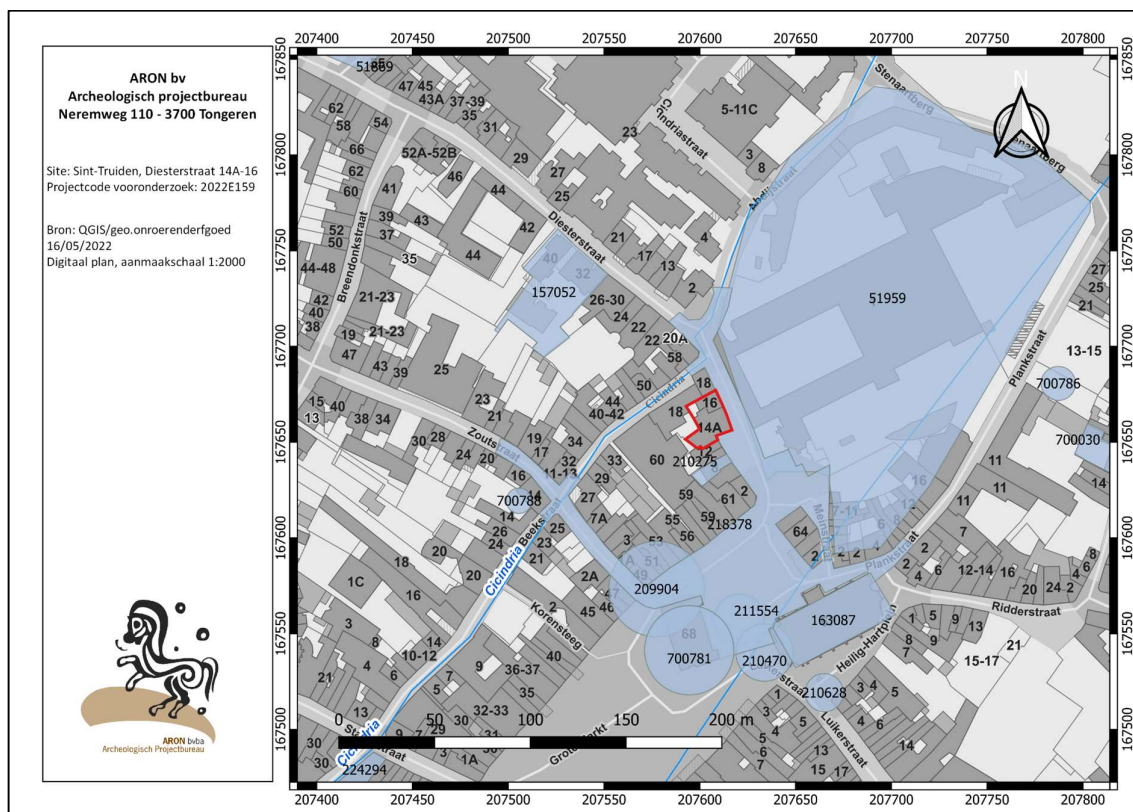
⁷ De Winter 2010, 35.

dik was, namelijk aan de noordzijde van de Groenmarkt (i.e. zone 3 uit het onderzoek), kwam de moederbodem reeds op een diepte van 0,8 à 1 m onder het maaiveld aan het licht.⁸

CAI 210275: ca. 10 m ten zuiden van het projectgebied betreft een vondstenconcentratie van bouw materiaal uit de Late Middeleeuwen. Bij afbraak van een muur achteraan in het 'Huis Govaerts' - Diesterstraat nr. 8 - werd vastgesteld dat de onderste lagen van die oude muur uit mergelstenen was opgetrokken. Deze stenen zijn duidelijk herbruikt en mogelijk van elders afkomstig.

CAI 157052: ca. 80 m ten noorden werden tijdens een prospectie met ingreep in de bodem langs het voormalige Bogaerdenklooster muurresten van woonhuizen aangetroffen. Op basis van het materiaal kunnen deze gebouwen in de 16de eeuw worden gedateerd.

CAI 981194: in 2021 werd ca. 250 m ten noordwesten van ons terrein, t.h.v. Diesterstraat 66 en dus vlak langs het Clarissenklooster, een archeologische opgraving uitgevoerd. Hierbij werden 2 vlakken aangelegd. Het bovenste vlak was op ongeveer een halve meter onder het oorspronkelijke maaiveld gelegen en vertoonde daar waar het niet verstoord was, een postmiddeleeuwse laag doorsneden door diverse jongere sporen. Het tweede vlak was op een diepte van 1 à 1,2 m onder het maaiveld gelegen en bestond uit de moederbodem (leem) doorsneden door opvallend veel (paal)kuilen van diverse perioden. De oudste sporen lijken momenteel terug te gaan tot de 10de-11de eeuw.⁹ De oudste vondst betreft een lithisch artefact aangetroffen tijdens het voorafgaandelijk uitgevoerd proefsleuven- en proefputtenonderzoek.¹⁰

Afb. 11: Detail van de CAI met aanduiding van de omliggende vindplaatsen (lichtblauw) en het onderzoeksgebied (rood).

⁸ Hoebreckx & Driesen 2020, ongepubliceerd archeologierapport.

⁹ Mondelinge mededeling Petra Driesen, projectleider onderzoek

¹⁰ Reygel & Vanaenrode 2021

3. Geplande bodemingrepen

De initiatiefnemer plant op een ca. 427,52 m² ha groot terrein, gelegen aan de Diesterstraat te Sint-Truiden (provincie Limburg) de bouw van een winkel op het gelijkvloers met 7 appartementen erboven. Hiervoor wordt de bestaande deels bebouwing afgebroken.

De te slopen gebouwen

Het bovengronds gedeelte van de huidige bebouwing zal deels afgebroken worden. Zo blijft de gevel van huis nr. 16 bewaard. Daarnaast worden de huidige kelders niet uitgebroken maar opgevuld met puin.

Nieuwbouw en nutsvoorzieningen

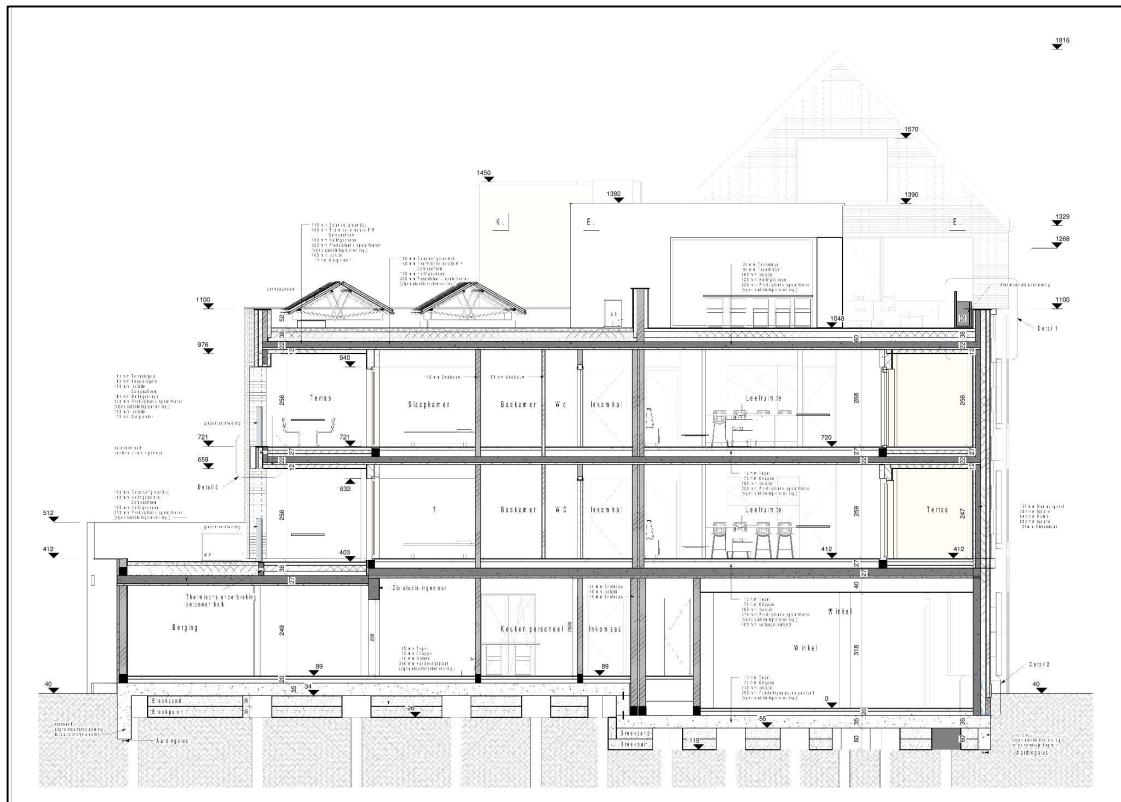
Het nieuwe gebouw wordt gefundeerd op palen met een diameter van 55 cm. Hiervoor wordt een 60 cm dik werkniveau aangelegd uit breekpuin en breekzand. Voor de aanleg van dit dek zal langs de Diesterstraat tot 1,5 m afgegraven worden. Ter hoogte van het zuidwestelijke deel van het terrein, waar het voelpeil en bijgevolg ook de onderliggende funderingen hoger ingepland zijn, zal slechts 1 m diep afgegraven worden (*Afb.12 en BIJLAGE 5*).

In de noordwestelijke en westelijke hoek van het terrein wordt tot 2,5 m diep afgegraven voor de toekomstige lift, trapputten en de regen- en infiltratieputten

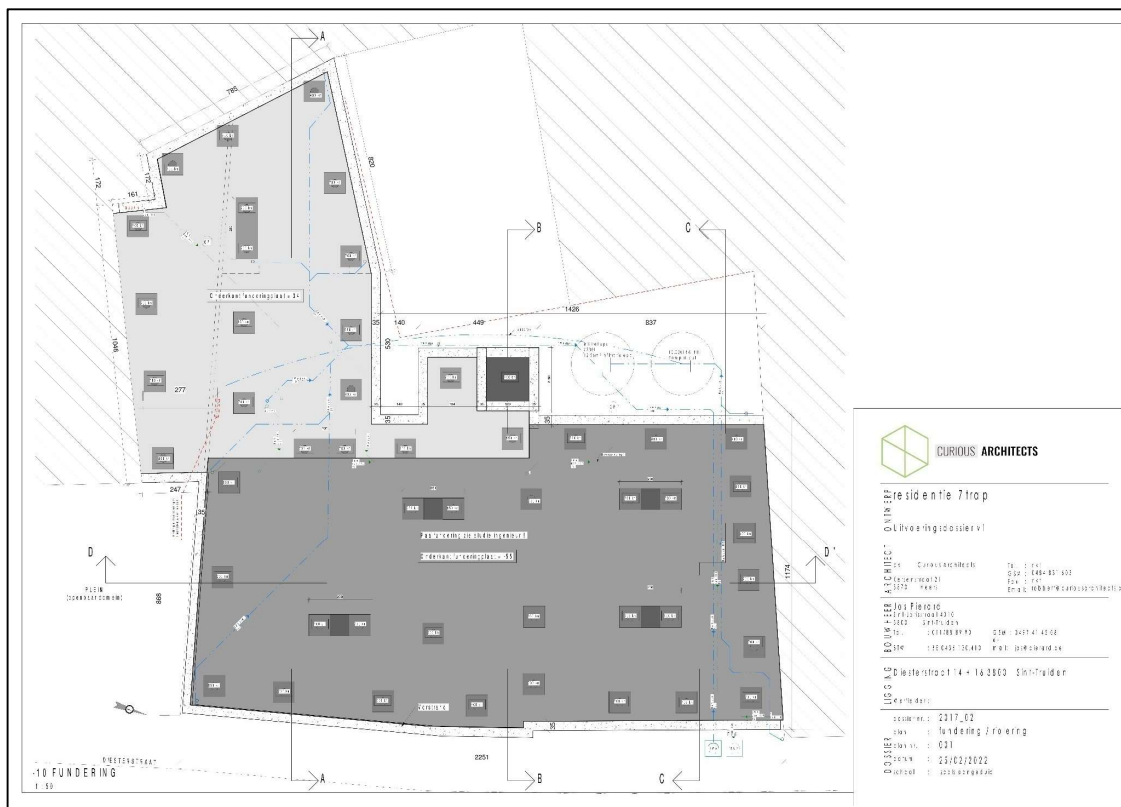
In het onderste niveau worden ook de rioleringen aangelegd, onderverdeeld in DWA (*Afb. 13, groen*) en RWA (*Afb. 13, blauw*). De twee lijnen lopen onder het hele gebied en zullen aangesloten worden aan de bestaande riolering langs de Diesterstraat.

Werfzone

De werfzone wordt volledig binnen het projectgebied voorzien.

Afb. 12: Snede A-A' (Bron: Initiatiefnemer, digitaal plan, dd 25/02/2022, aanmaakschaal 1.50, 2022E159).

Afb. 13: Funderings- en rioleringsplan (Bron: Initiatiefnemer, digitaal plan, dd 25/02/2022, aanmaakschaal 1.50, 2022E159).

4. Conclusie

4.1 Interpretatie van de site

Niet van toepassing gezien er geen vooronderzoek werd uitgevoerd.

4.2 Potentieel op kenniswinst

Het projectgebied ligt onmiddellijk ten westen van de Sint-Trudo Abdij, vòòr het verdwenen atrium. De Diesterstraat werd al in de 13de eeuw voor de eerste keer vermeld en de insprong in het tracé - juist voor het volume van het oorspronkelijke atrium - is duidelijk een indicator dat deze straat oorspronkelijk wellicht rondom het atrium liep.

Het projectgebied was al in de 18de eeuw bijna volledig bebouwd, maar waarschijnlijk hebben deze gebouwen een oudere fase vervangen of geïntegreerd. Eén van gebouwen in het projectgebied heeft dienst gedaan als stadsgevangenis.

Archeologische onderzoeken in de omgeving van het onderzoeksgebied hebben vele sporen opgeleverd uit de middeleeuwse en postmiddeleeuwse stad. Deze onderzoeken tonen ook aan dat de moederbodem eerder ondiep - op 0,8 tot 1,2 m onder het maaiveld - gelegen is.

4.3 Impact van de geplande werken

De initiatiefnemer plant op een ca. 427,52 m² ha groot terrein, gelegen aan de Diesterstraat te Sint-Truiden (provincie Limburg) een gedeeltelijke sloop van de bestaande bebouwing, gevolgd door de bouw van een winkelruimte en zeven appartementen erboven.

De bodemingrepen die hiermee gepaard gaan, verschillen per zone en gaan van 1 m tot 2,5 m diep. De impact van deze ingrepen is van dien aard dat aanwezige archeologische sporen geheel of gedeeltelijk vergraven zullen worden.

Enkel ter hoogte van de huidige kelders (met een gezamenlijke oppervlakte van ca. 96 m²) die behouden blijven en met puin opgevuld worden, is er geen bijkomende impact.

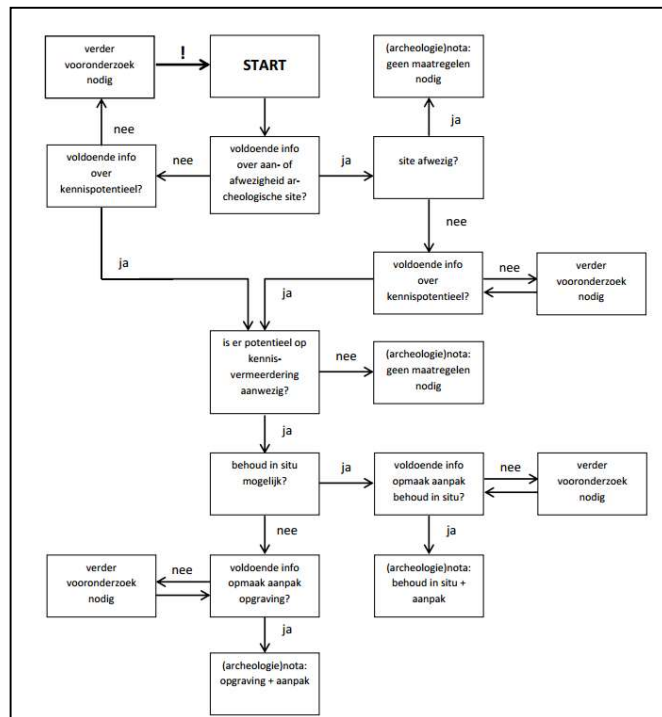
4.4 Afweging noodzaak vervolgonderzoek

Voor de afweging van de noodzaak voor verder onderzoek maken we gebruik van de beslissingsboom zoals opgenomen in de *CGP 4.0 (Afb. 14)*.

Het bureauonderzoek wees op de aanwezigheid van een archeologische site die, naar analogie met resultaten van opgravingen uit de onmiddellijke nabijheid, een hoog potentieel heeft op kennisvermeerdering.

De impact van de geplande werken is zodanig dat er slechts gedeeltelijk behoud *in situ* mogelijk is.

Er is voldoende info beschikbaar om de aanpak van een opgraving te bepalen. Er is dus geen verder vooronderzoek nodig.

Afb. 14: Beslissingsboom bij de afweging voor de noodzaak van verder vooronderzoek en/of een opgraving (Bron: OE, CGP 4.0, p. 32).

SAMENVATTING

Voorliggende nota is een herneming van de archeologienota die in 2019 door *Bouwen en Milieu* opgesteld werd naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor een sloop van oude gebouwen gevolgd door een nieuwbouw aan Diesterstraat 14A-16 in Sint-Truiden (prov. Limburg). Het terrein neemt een oppervlakte in van ca. 427,52 m² en is kadastraal gekend als Sint-Truiden, 1ste Afd. , sectie H, percelen 920B en 921B.

Het programma van maatregelen van deze archeologienota die ID 13041¹¹ meekreeg, voorzag in een uitgesteld archeologisch vooronderzoek bestaande uit proefputten en proefsleuven. Gezien de ligging van het projectgebied in de historische kern van de stad, vlak tegenover de Abdij en langs één van de oudste middeleeuwse straten, is de kans dat een vervolgonderzoek onder de vorm van een opgraving nodig gaat zijn, echter zeer reëel. Zeker gezien op basis van de vernieuwde bouwplannen blijkt dat ter hoogte van het projectgebied dieper afgegraven wordt dan in de archeologienota was voorzien. De impact van de geplande werken is zodanig dat er slechts gedeeltelijk behoud *in situ* mogelijk is.

Om dubbele kosten (vooronderzoek én opgraving) evenals een oponthoud van de werf te vermijden werd - in samenspraak met de bouwheer – beslist om geen archeologisch vooronderzoek uit te voeren maar rechtstreeks over te gaan naar een archeologische opgraving. De vereisten waaraan deze opgraving dient te voldoen, kunnen op basis van recent uitgevoerde archeologische onderzoeken nabij het projectgebied (cfr. de opgraving van de Groenmarkt in 2019 en opgraving aan de Diesterstraat-Clarissenklooster in 2021) immers correct ingeschat worden.

¹¹ De Loof 2019; <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/13041>

